

ZOFIA FOK

1. [Dane osobiste:]

Ochotniczka Zofia Fok, ur. 16 lutego 1905 r. w Winnikach koło Lwowa, wyznanie rzymskokatolickie, mężatka, [nieczytelne].

2. [Data i okoliczności aresztowania:]

Ostatnie miejsce zamieszkania w Polsce: Nowogródek, gdzie został aresztowany mój mąż. W pięć miesięcy po aresztowaniu męża wyjechałam z dziećmi i z matką do Lwowa. Chcąc się dowiedzieć, jak stoją sprawy męża, w pierwszych dniach kwietnia przyjechałam do Nowogródka i w drodze powrotnej w Nowojelni, gdzie nocowałam u znajomych, aresztowano mnie i wywieziono do Rosji.

3. [Nazwa obozu, więzienia, miejsca przymusowych prac:]

[Przywieziono mnie] do Kazachstanu, *obłasti* aktiubińskiej, kołchozu Woroszyłowa. Po dwóch miesiącach pracy w kołchozie wyjechałam do posiołka Donskoje, gdzie z małymi przerwami (wyjazd do miasta celem leczenia syna przyjaciółki) mieszkałam do wyjazdu na południe.

4. [Opis obozu, więzienia itp.:]

Warunki mieszkaniowe w posiołku były marne, budynki lepianki, w jednej izbie mieściło się nieraz kilka rodzin, tak jak to było u nas, gdzie w małej izbie mieszkały trzy osoby dorosłe i czworo małych dzieci. W wypadku choroby wszyscy byli narażeni, a chory nie miał potrzebnego spokoju i ciszy.

5.–6. [Skład jeńców, więźniów, zesłańców; życie w obozie, więzieniu:]

Narodowość zesłanych była różna: Polacy, Białorusini, Żydzi. Poziom umysłowy różny, nie było to jednak przeszkodą w obcowaniu. Ludzie niewykształceni szukali rady, pomocy u inteligencji i tak np. nie było dnia, by ktoś nie przyszedł do nas z okolicznych kołchozów czy to po poradę lekarską (mieszkała z nami lekarka), czy po prostu dla podzielenia się wiadomościami. Tak że kontakt stały był utrzymywany, jedni drugich starali się podtrzymać na duchu.

Praca w kołchozie polegała na robotach rolnych, kopaniu gliny, robieniu kiziaku i inne; w posiołku inna była praca: *uborszczic, domchazajki*, krawcowych. Praca ciężka, a wynagrodzenie marne. Pod względem żywnościowym odczuwaliśmy brak tłuszczu, cukru, owoców, jarzyn. Ubranie, jakie się miało, donaszało się.

7. [Stosunek władz NKWD do Polaków:]

Stosunek władz był wrogi, pojęcia o stosunkach w Polsce mylne i nawiązując do ustroju w Rosji, starano się wykazać jego plusy.

8. [Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:]

Śmiertelność wśród zesłańców była duża, czy to zimna, z braku pożywienia, czy też chorób, które w porę czy też zupełnie bez lekarza, bez lekarstw miały się odbywać. Najbardziej cierpiały dzieci. Znam taki wypadek, gdzie w jednym domu umarło dwoje dzieci po prostu z braku lekarstw i odpowiedniego odżywiania w czasie choroby. Żywickie.

9. [Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?]

Łączność, jaka była z krajem i rodziną, to listy, które przychodziły raz, dwa razy na miesiąc. Wyczekiwane i pełne treści.

10. [Kiedy została zwolniona i w jaki sposób dostał się do armii?]

Z końcem maja 1942 roku wyjechałam z posiołka Donskoje do Dżałal-Abadu, skąd w lipcu tegoż roku transportem cywilnym przyjechałam do Iranu i tu, jak był pobór, wstąpiłam do wojska w Pahlevi.

4 lutego 1943 r.